

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-9-121-10>

УДК 351:331.5::7

Батюк А.А.¹

Харківська державна академія дизайну та мистецтв

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ КРЕАТИВНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація. Досліджено стан ринку праці креативного сектору в умовах військового часу. Проаналізовано зміни, які відбулися у креативному секторі починаючи з початку повномасштабної військової агресії. Вивчено результати соціологічного дослідження стану культури та креативних індустрій під час війни. Виділені негативні чинники та гібридних загроз, що наразі найбільше впливають на креативний сектор. Визначено загрози, що спричиняють перепони на шляху розширення галузі та її існування під час війни. Обґрунтовано важливість підтримки креативного сектору в умовах війни. Виділено основні можливості розвитку креативного сектору. Проаналізовані основні заходи державного регулювання креативними індустріями за останні роки. Визначено заходи, які можуть сприяти розвитку аудіовізуального мистецтва в Україні. Запропоновано напрями вдосконалення державного регулювання галузі та нові важелі державного сприяння для стабілізації та розширення креативного сектора.

Ключові слова: ринок праці креативного сектору, державне регулювання, перспективи розвитку, аудіовізуальне мистецтво, креативні індустрії.

Batiuk Anna

Kharkiv State Academy of Design and Arts

THE STATE AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF THE LABOR MARKET OF THE CREATIVE SECTOR OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF WAR

Summary. The war in Ukraine has a negative impact on all aspects of the state's life. Today, the search for new ways to develop the economy and support social development is gaining particular relevance. In modern science, the problems of state regulation of the creative industry, support for the expansion and promotion of employment in the creative sectors remain insufficiently worked out. In the course of the study, the state of the labor market of the creative sector in wartime conditions was analyzed. The changes that have taken place in the creative sector since the beginning of full-scale military aggression have been identified. The results of a sociological study of the state of culture and creative industries during the war were studied. The negative factors and hybrid threats that currently have the greatest impact on the creative sector are highlighted, namely: production reduction, external and internal migration of the population and, as a result, the outflow of highly qualified personnel, a decrease in demand for products of the cultural and artistic sphere in war conditions, retraining and loss of labor resources, limited opportunities for work and attracting resources during the war, changing public attitudes, shifting the focus to the war, etc. These threats cause obstacles to the expansion of the industry and its survival during wartime. The importance of supporting the creative sector in war conditions is substantiated. The main aspects determining the need to support a strong creative industry during the war are the importance of recording the events of the war by means of audio-visual art, helping people express emotions, pain and rapid changes in life during the war, stimulating cultural revival, supporting international exchange and cooperation, which will help to improve the quality and international recognition of Ukrainian culture and art. In this way, the importance of preservation and development of audiovisual production in Ukraine has been determined. The main opportunities for the development of the creative sector in Ukraine are highlighted. The main measures of state regulation of creative industries in recent years are analyzed. The directions of their improvement have been determined. It is proposed to introduce additional measures that can contribute to the development of audiovisual art in Ukraine. Directions for improving state regulation of the industry and new levers of state support for stabilization and expansion of the creative sector are proposed.

Keywords: labor market of the creative sector, state regulation, development prospects, audiovisual art, creative industries.

Постановка проблеми. Ситуація, що склалася в Україні під впливом повномасштабної війни на території нашої держави викликає занепокоєння та потребує детального дослідження з метою пошуку методів стабілізації. Сьогодні на межі знищення знаходяться багато сфер господарства, об'єктів культурної спадщини, витворів мистецтва, закладів культури та освіти. Окрім фізичного руйнування ін-

фраструктурних об'єктів та будівель, відбувається відтік людського ресурсу, відсутність фінансової стабільності та значне зниження попиту на другорядні потреби суспільства. Руйнується економіка держави. Зупинка багатьох процесів у функціонуванні економіки держави має негативний вплив, зокрема на креативний сектор. До 2022 року за результатами діяльності креативних індустрій було сформовано майже 7% від

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2579-5578>

ВВП. На сьогоднішній день сектор скоротився на 40%, а 20% персоналу виїхали закордон [2]. Ці дані відображають тенденцію зменшення галузі та поступовий занепад економіки держави.

Сучасний інноваційно-технологічний розвиток світових економік створює суворі умови існування та розвитку багатьох галузей менш розвинутих країн.

Світові тенденції невичинно змінюється. Для гідного представлення держави на міжнародній арені важливо відповідати вимогам сучасних передових практик галузі, що в умовах війни та після її завершення є вкрай складно. В цьому аспекті особливого значення набуває дослідження сучасного стану креативної галузі України, прогнозування змін у креативних індустріях під час після воєнної відбудови, пошуку шляхів розвитку галузі та її підтримки на державному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи останні публікації та дослідження вбачається збільшення наукових праць з проблеми функціонування креативної галузі в умовах війни. Серед українських науковців вивченням становлення креативного сектору займаються такі науковці як Каленюк І., Кузнецова Н., Мариненко Н., Мартинович Н., Чирва В., Шевчук Р., Яцько К. та інші.

Зокрема, колектив авторів Галасюк В., Гужва І., Серебрянська Д., Іванов Є., Комедно І., Митник О. в своїй праці «Креативна економіка: нова економічна епоха ххї ст.» наглядно вивчили концепт креативної економіки, особливості її розвитку в Україні, охарактеризували загальні тренди та потенціал їх розвитку креативного сектору в Україні. В дослідженні запропоновані механізми стимулювання розвитку креативної економіки України, зокрема: розбудова мережі креативних хабів, запровадження безповоротної фінансової підтримки та здешевлення кредитів. Ці пропозиції повинні бути прийнятими до уваги в процесі розбудови креативного сектору в після воєнній перспективі [1]. Однак зважаючи на міграційні процеси робочої сили та занепад галузей креативного виробництва необхідно детальне вивчення ситуації з наявною робочою силою спеціалістів креативних професій, стимулювання освітньої галузі у підготовці висококваліфікованих фахівців та їх підтримки з боку держави.

Окремий вклад у теоретичне наповнення галузі креативної економіки зробили Тимошенко О., Франчук Л., зокрема дослідивши сутність поняття «креативна економіка» ними запропоновано поглиблене розуміння сутності даної дефініції [11]. Авторами було обґрунтовано здатність креативних індустрій сприяти відновленню всієї української економіки після кризи завдяки своїй гнучкості, створюючи додану вартість та нові робочі місця. В цьому аспекті визначається за необхідним приділити окрему увагу підтримки креативних секторів економіки в умовах військового часу та пошуку шляхів стимулювання її розвитку.

Тенденції становлення і розвитку креативних міст, крізь призму культурологічного аспекту було охарактеризовано у праці Плецан Христини. Науковець зазначає, що креативні індустрії сприяють формуванню креативного міста на основі збереження унікальності території, розвитку культурно-креативного простору для творчої самореалізації,

створення інклюзивних творчих місць, збереження історичної автентичності та культурної спадщини міста, реалізацію творчих ідей і проектів та високу якість життя населення [5].

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на значний вклад цих авторів в дослідження креативного сектору, визначення актуальності розвитку галузі та її вклад у загальний розвиток економіки є доцільним спиратися на результати вже проведених досліджень при пошуку шляхів вирішення питань розвитку креативних індустрій. Однак на даний момент досі залишається не достатньо опрацьовані проблеми державного регулювання креативної галузі, підтримка розширення та сприяння зайнятості в секторах, що належать до креативних.

Спад економічних процесів призводить до трансформацій у соціальній сфері та серед населення, змінюється обсяг професійного наповнення робочої сили країни, вносяться корективи у законодавчій галузі, застосовуються нові підходи до нормативно-правового впливу. Наразі на державному рівні відбувається цільовий розподіл бюджетних коштів зважаючи на пріоритетність забезпечення інших ланок, що першочергово необхідні для захисту держави в умовах війни. Таким чином, з метою збереження та підтримки розвитку культурного сектору виникає необхідність пошуку нових шляхів їх підтримки та фінансуванню, перегляд існуючих підходів стимулювання зайнятості у сфері креативних індустрій та підтримки бізнесу загалом. Начасі знаходиться питання вдосконалення існуючих методів регулювання та запровадження інноваційних державних важелів впливу, що є необхідними відповідно до стану та перспектив розвитку креативної галузі.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження полягає у вивченні сучасного стану креативної галузі України в умовах війни, визначення перспектив її подальшого розвитку з метою впровадження ефективного державного регулювання.

На основі поставленої мети сформувані основні завдання дослідження:

- проаналізувати зміни, які відбулися у креативному секторі починаючи з початку повномасштабної військової агресії;
- дослідити статистику ринку праці, зокрема, стан зайнятості фахівців креативних індустрій;
- вивчити результати соціологічного дослідження стану культури та креативних індустрій під час війни;
- визначити загрози та можливості подальшого розвитку креативного сектору;
- визначити напрями вдосконалення державного регулювання галузі та запропонувати новітні важелі державного сприяння для стабілізації та розширення креативного сектору.

Методологія дослідження ґрунтується на зборі релевантних даних щодо ситуації на ринку праці, а саме рівня безробіття та зайнятості, аналізу ринкових тенденцій, що включає визначення попиту на спеціалістів креативної галузі та пропозиція робочої сили. Вивчення нормативно-правової бази та новітні наукові результати з проблеми, що досліджується. На основі зібраного та проаналізованого матеріалу проводиться

оцінка стану та прогнозується майбутній потенціал розвитку сфери, визначаються можливості та загрози, сильні та слабкі сторони.

В ході наукового дослідження застосовано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання такі, як спостереження, абстрагування, індукції, порівняння та прогнозування.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному світі креативний сектор займає провідне місце у розвитку передових технологій та економік світу. В Україні до початку повномасштабної війни стан ринку креативних індустрій характеризувався стабільним зростанням та тенденціями розвитку. У 2021 році доля креативного сектору склала 3% від світового ВВП, а в Україні валова додана вартість креативних індустрій у загальній доданій вартості становила більше 4% [4].

Креативна економіка являється однією з найшвидше зростаючих галузей в аспекті розвинення та збільшення рівня отриманих доходів, створення робочих місць. Креативні індустрії охоплюють широкий спектр галузей до яких відноситься дизайн, музика, кіно, аудіовізуальне мистецтво та видавництво, реклама, медіа, архітектура, ІТ та інші.

Україна має велику культурну спадщину, вагому кількості талановитих фахівців з числа українців, що славляться надбаннями у сфері світового мистецтва. Окремо потрібно виділити досягнення України у секторі цифрових технологій в останні роки. Створення цифрового додатку «Дія», розповсюдження електронного врядування, впровадження державних послуг онлайн є успішним підтвердженням можливостей українського креативного сектору.

З початку повномасштабного вторгнення на територію України креативний сектор зазнав суттєвого скорочення майже на 40% [2]. Перепони та небезпеки, які з'явилися під час війни серйозно обмежують можливості діяльності у сфері культури та мистецтва. Окрім того ворожі обстріли знищують надбання української культурної спадщини, руйнуються музеї, виставкові зали та витвори мистецтва, архітектурні споруди, пам'ятники культури. Найбільше постраждалими від війни є сфери архітектури та кіно, де задекларовані доходи впали на 74% з початку повномасштабної війни. Доходи рекламної сфери знизились на 66%, доходи у галузі дизайну – на 54%, ІТ сфери – на 32%.

Починаючи з лютого 2022 року загальнодержавний ринок праці дуже звузився. Війна на території України призвела до масового закриття підприємств та вивільнення працівників. Однак чисельність осіб, що перебувала на обліку у Державному центрі зайнятості у 2022 році становила 867 636 осіб, що менше ніж у 2021 році. З початку війни відбувається відтік робочої сили закордон та внутрішня міграція населення в більш безпечні регіони, що негативно впливає на перерозподіл секторів економіки, створює дисбаланс на ринку праці. За даними статистичного огляду «Креативні індустрії у I кварталі 2022 року», що було проведено Міністерством культури та інформаційної політики України, 37% працівників у сфері креативних індустрій втратили роботу або не отримують зарплату під час війни [3]. Зо-

крема, майже 40% представників креативного бізнесу відзначають зменшення замовлень і продажів спочатку війни.

До початку 2022 року креативний сектор мав високі темпи розвитку, що супроводжувалося зростанням кількості підприємств у цій галузі та стабільним створенням робочих місць. Цей фактор впливав на популярність креативних професій серед молоді, збільшення попиту на підготовку за спеціальностями креативної сфери. За даними річного звіту Всесвітнього економічного форуму найкращими та найважливішими рисами професіонала визнані креативність, оригінальність та інноваційність.

Однак війна має значний негативний вплив також на розвиток мистецького та творчого потенціалу населення, та креативної галузі в Україні в цілому. Сьогодні креативні індустрії в Україні знаходяться під впливом багатьох негативних чинників та гібридних загроз.

1. Нестабільний стан економіки держави, скорочення виробництва та відсутність інвестицій у галузь мистецтва скорочують фінансову складову наповнення бюджету креативної сфери. Це призводить до закриття непрофінансованих проєктів, обмеження можливостей професійної реалізації представників креативних професій і, як наслідок, безробіття.

2. Зниження попиту на культурні послуги з огляду на небезпечність проведення масових заходів, небезпеки відвідування громадських місць, зменшення зацікавленості населення культурними заходами під час війни призводить до занепаду галузі.

3. Відтік талантів закордон з метою уникнення небезпеки та можливості вільної професійної діяльності, а також перекаліфікація осіб є передумовою появи в подальшому дефіциту кадрів. Значна втрата трудового ресурсу, зокрема фахівців креативного сектору матиме негативний вплив на післявоєнний розвиток України та відбудову галузі.

4. Обмежений доступ до необхідних ресурсів, зокрема технічного обладнання, студій, недостатня кількість наявних безпечних місць з укриттями для реалізації творчих проєктів впливає на можливість зростати та відновлювати культурні події, вести діяльність в креативному секторі.

5. Трансформація поглядів цільової аудиторії, зміна тематики та контексту робіт, зміщення фокусу на війну, поширення інформації про діяльність військових, волонтерів та інші соціальні проблеми. Населення має негативні настрої ті ігноруватиме неактуальний контент. Війна впливає на тематику та весь контекст мистецького напрямку.

Незважаючи на перелічені негативні чинники та загрози, важливо розуміти, що креативна галузь займає значну роль для держави, особливо під впливом війни та інших гібридних загроз. Сфера культури та мистецтв, розвиток інформаційних технологій, популяризація українського контенту та розвинення талантів України є важливим інструментом у боротьбі з ворогом. Засобами та ресурсами креативного сектору є можливість розповсюджувати важливі повідомлення, виражати солідарності та надавати підтримку. Культурні та мистецькі проєкти мають бути фундаменталь-

ними при відновленні суспільства після війни. Сприяння згуртованості та зціленню населення, що постраждали від війни є одним з головних завдань культурно-мистецької діяльності.

В цьому аспекті розвиток креативної сфери та його підтримка під час війни та після її закінчення є важливим фактором вже сьогодні. Основними аспектами необхідності підтримки сильної креативної галузі є:

1. Фіксування подій війни засобами аудіо-візуального мистецтва. Війна може надихати, мотивувати та пробуджувати митців та журналістів на створення документальних фільмів, фотографій або відеоматеріалів, що розкривають події та життя у зоні конфлікту. Цей аспект є важливим в сфері збереження фактів, документування історичних подій та розповсюдження інформації про Україну та її культурний потенціал на світовій арені, залучення глядачів та світової спільноти до солідарності та негативної оцінки війни та її наслідків.

2. Аудіовізуальне мистецтво може стати медіумом для вираження емоцій, болю та стрімкої зміни життя під час війни. Через креатив та мистецтво можна допомагати людям виразити свої почуття, враження, покращити психологічний стан. Мистецтво в умовах війни є способом згуртування та підтримки українського народу.

3. Стимулювання культурного відродження. Збереження, відродження та популяризації традицій, мови, музики та інших аспектів культури, що піддаються загрози в умовах конфлікту.

4. Міжнародний обмін та співпраця, що допоможе сприяти підвищенню якості та міжнародній пізнаваності української культури та мистецтва.

Однак потрібно враховувати, що війна створює виклики та негативно впливає на всі галузі держави. В умовах обмеженості та недоступності ресурсів, небезпеки та ризику руйнувань дуже важлива сильна позиція держави та підтримка з боку державного управління.

У державній політиці в Україні останні роки перед повномасштабним вторгненням спостерігалось активне сприяння розвитку креативного сектору. З боку держави та громадських об'єднань стимулювалось створення ініціатив та програм, що спрямовані на надання фінансової, організаційної та освітньої підтримки креативної економіки. Так було затверджено ряд державних грантових програм для молодих талановитих митців та креативних підприємців, проводилося всіляке залучення зарубіжних інвестицій та партнерство з міжнародними організаціями для сприяння розвитку та обміну досвідом.

У 2020 році Президент України підписав Указ № 329/2020 «Про заходи щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму», що містить деякі заходи щодо підтримки креативних індустрій [9]. Указ направлений в першу чергу на збереження та розвиток культурного потенціалу України, популяризації та ефективного використання національного культурного надбання, створення умов для туристичної привабливості об'єктів культурної спадщини, підтримки креативних індустрій.

Після 24 лютого ситуація щодо розвитку та збереження культурної спадщини суттєво

змінилася. На разі всі ресурси держави направляються на забезпечення захисту країни від військової агресії, попри це на державному рівні за запровадження заходи щодо підтримки бізнесу. Так через Державний центр зайнятості підприємці чи ті хто планує ним стати може отримати мікрогрант по програмі «Власна справа» у розмірі до 250 тис. грн. Окрім того запроваджено програму по компенсації оплати праці за працевлаштування громадян з числа внутрішньо переміщених осіб, також можна отримати або 50% компенсації оплати праці за працевлаштування безробітних, зокрема безробітної молоді або компенсацію єдиного соціального внеску.

Згідно Закону України «Про зайнятість населення», ст. 30 встановлені розширення можливості для підвищення конкурентоспроможності деяких категорій громадян [6]. Так держава встановлює право на одноразове отримання ваучера для підтримання конкурентоспроможності шляхом перепідготовки, за робітничою професією, підготовки за спеціальністю для здобуття ступеня магістра на основі ступеня бакалавра або магістра, здобутих за іншою спеціальністю, підготовки на наступному рівні освіти (крім третього (освітньо-наукового/освітньо-творчого) рівня вищої освіти), спеціалізації та підвищення кваліфікації за професіями і спеціальностями певного переліку. Згідно наказу № 2040 від 11.04.2023 року «Про затвердження Переліку професій, спеціальностей, для навчання за якими може бути виданий ваучер» [7], було затверджено перелік, який містить професії з числа креативних, а саме підготовку по спеціальності дизайн, архітектура та містобудування, інформаційні системи та технології, маркетинг.

Перелічені заходи досить позитивно впливають на підтримку економіки держави та населення загалом, це допомагає збільшити міжнародну присутність українських творчих проєктів та забезпечує можливості для експорту культурних продуктів.

Проте в умовах війни креативна галузь знаходиться в колі значної кількості загроз та проблем, які обмежують та створюють перепони на шляху функціонування та розвитку. Окремо потрібно зазначити на недостатню увагу з боку держави щодо підтримки і розвитку сфери аудіо-візуального мистецтва. Більшість державних програм та заходів більше в цілому направлені на загальну підтримку всіх галузей економіки. Аудіовізуальне мистецтво має великий потенціал для розвитку та підвищення культурного, економічного та соціального статусу України. Воно впливає на сприйняття населення, на його думки та емоції, сприяючи розширенню горизонтів, збагаченню культурної спадщини. Аудіовізуальні твори можуть спонукати до емпатії та співчуття, допомагаючи людям зрозуміти погляди, думки та почуття інших людей. Це може сприяти покращенню міжособистісних відносин та розумінню соціокультурних різниць.

Важливим місце відіграють продукти аудіовізуального мистецтва у розповсюдженні спільного культурного українського мовлення, яке об'єднує людей різних культур та націй. Значний вплив аудіовізуального сектору в сфері просвітницьких заходів та освіти, зокрема через аудіовізуальні

твори може передаватися інформацію, проводитися навчання, підніматися питання, що стосуються суспільства, історії, науки тощо. Усі ці аспекти підкреслюють важливість аудіовізуального мистецтва у нашому сучасному світі.

З огляду на вище зазначене, визначено заходи, які можуть сприяти розвитку аудіовізуального мистецтва в Україні.

По-перше, запровадження фінансової підтримки на створення фільмів, серіалів та інших аудіовізуальних творів. Це може відбуватися через грантові кошти іноземних партнерів, що надають гранти для молодих талантів, субсидії для кіностудій та інвестування в проекти зі значним культурним чи соціальним значенням. В свою чергу, державні органи можуть виступати певним гарантом та посередником між кіно-виробниками та інвесторами (грантодавцями).

По-друге, розширення переліку професій, спеціальностей, для навчання за якими може бути виданий ваучер шляхом включення до нього можливістю підготовки за напрямом аудіовізуальне мистецтво та виробництво. Стан ринку праці сфери аудіо-візуального мистецтва в Україні в умовах війни є складним через значний відтік кадрів і це впливає на розвиток креативної галузі в цілому. Це дасть можливість стабілізувати обсяг спеціалістів спеціальностей та вирівняти дисбаланс на ринку праці, підвищити кваліфікацію та пройти перекваліфікацію для громадян, які бажають працювати в цьому напрямку. Зокрема, допоможе навчитися технічним аспектам аудіовізуального виробництва, розвинути творче мислення та візуальне сприйняття.

По-третє, сприяння розвитку культурних просторів. Зокрема, розвитку мережі сучасних кінотеатрів та культурних центрів, що дозволить презентувати аудіовізуальні твори належним чином для більшої кількості людей та створювати атмосферу для спілкування та обговорення. Також важлива державна підтримка участі міжнародних кінофестивалів, що сприятиме популяризації українського кіно та мистецтва, а також дозволяє знайти партнерів для співпраці та інвесторів.

В четвертих, для ефективної підтримки аудіовізуального сектору можуть створюватися спеціалізовані організації або інституції, які будуть займатися координацією, фінансуванням, розви-

тком та просуванням галузі. Вони можуть надавати консультаційну та інформаційну підтримку, сприяти розвитку талантів, популяризації українського аудіовізуального мистецтва як на внутрішньому, так і на міжнародному рівнях.

В п'ятих, запровадження податкових пільг для компаній, що працюють в секторі аудіовізуального мистецтва, підтримка індивідуальних творців, стимулювання банківського кредитування.

Варто відзначити, що фахівці в сфері аудіовізуального мистецтва можуть займатися створенням матеріалів, що стосуються самої війни, як засіб інформування або висвітлення подій. Такі проекти можуть мати важливе значення з погляду відображення подій та підтримки українського населення. Важливо, щоб держава та державне управління надавали підтримку аудіо-візуальному мистецтву, сприяли розвитку креативних індустрій та забезпечували безпеку та захист прав творців у цих важливих часах. Війна призводить до змін у соціально-економічному середовищі та загроз для безпеки, що може відчутно позначитися на діяльності та працевлаштуванні в сфері аудіо-візуального мистецтва, тому відсутність державної підтримки та стимулювання в розвитку цієї галузі матиме негативний вплив на весь сектор креативних індустрій, поганий психологічний стан населення та неможливість протидіяти ворожим інформаційним загрозам.

Висновки. Підсумовуючи, необхідно зазначити, що креативний сектор в Україні за останні роки виявляв стійкий ріст та затребуваність. Так відбувалось розширення креативних індустрій, зростання культурної свідомості та попиту на креативні послуги стимулюють попит на спеціалістів у цій галузі. В цьому визначається і можливість швидкого зростання галузі після війни. Спеціалісти креативного сектору, такі як дизайнери, музиканти, фотографи, відеографи, рекламні та медіафахівці, можуть мати широкий спектр можливостей для працевлаштування, з огляду на це підготовка фахівців цих спеціальностей та сприяння їх зайнятості є актуальним питанням державного управління.

Підтримка аудіовізуального мистецтва в Україні є ключовою для збереження культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та підвищення міжнародного статусу країни.

Список літератури:

1. Галасюк В., Гужва І., Серебрянська Д., Іванов Є., Комедно І., Митник О. Креативна економіка: нова економічна епоха XXI ст. URL: https://creativeeconomy.center/wp-content/uploads/2021/12/2_53325031040404741_53.pdf (дата звернення: 02.06.2023).
2. Креативна індустрія України за період повномасштабної війни скоротилася. *Укрінформ*. URL: [https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3629557-kreativna-industria-ukraini-za-period-povnomashtabnoi-vijni-skorotilasa-majze-na-40-getmancev.html%](https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3629557-kreativna-industria-ukraini-za-period-povnomashtabnoi-vijni-skorotilasa-majze-na-40-getmancev.html%20) (дата звернення: 02.06.2023).
3. Креативні індустрії у І кварталі 2022 року (статистичний огляд). Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <https://mkip.gov.ua/news/7654.html> (дата звернення: 25.06.2023).
4. Ніколаєва О., Онопрієнко О., Таран С., Шоломицький Ю., Яворський П. Креативні індустрії: вплив на розвиток економіки України. 2022. С. 111. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/04/KSE-Trade-Kreativni-industriyi-Zvit.pdf> (дата звернення: 02.06.2023).
5. Пледан Х.В. Вплив креативних індустрій на розвиток креативних міст в Україні: культурологічний аспект. *Креативний простір*. 2022. № 9. С. 51–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krpr_2022_9_23 (дата звернення: 02.06.2023).
6. Про зайнятість населення : Закон України від 5 липня 2012 р. № 5067-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 25.06.2023).
7. Про затвердження Переліку професій, спеціальностей, для навчання за якими може бути виданий ваучер : Наказ Міністерства економіки України від 11 квітня 2023 р. № 2040. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0793-23#Text> (дата звернення: 02.06.2023).

8. Про затвердження Порядку видачі ваучерів для підтримання конкурентоспроможності деяких категорій громадян на ринку праці : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2013 року № 207. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2013-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.06.2023).
9. Про заходи щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму : Указ Президента України від 19 серпня 2020 р. № 239/2020 / Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3292020-34717> (дата звернення: 02.06.2023).
10. Стан культури та креативних індустрій під час війни – результати дослідження від Українського культурного фонду та МКІП України. URL: <https://ucf.in.ua/news/11082022> (дата звернення: 25.06.2023).
11. Тимошенко О.В., Франчук Л.А. Основні тенденції та перспективи розвитку секторів креативної економіки в Україні. *Бізнес Інформ*. 2022. № 1. С. 39–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2022_1_7 (дата звернення: 02.06.2023).

References:

1. Galasyuk V., Guzhva I., Serebryanska D., Ivanov E., Komedno I., Mytnyk O. (2022) Kreatyvna ekonomika: nova ekonomichna epokha khkhi st [Creative economy: a new economic era of the 21st century]. Available at: https://creativeeconomy.center/wp-content/uploads/2021/12/2_53325031040404741_53.pdf (accessed 02 June 2023).
2. Kreatyvna industriia Ukrainy za period povnomasshtabnoi viiny skorotylasi (2022) [Ukraine's creative industry shrank during the full-scale war]. *Ukrinform*. Available at: [https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3629557-kreatyvna-industria-ukraini-za-period-povnomashtabnoi-viiny-skorotilasa-majze-na-40-getmancev.html%](https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3629557-kreatyvna-industria-ukraini-za-period-povnomashtabnoi-viiny-skorotilasa-majze-na-40-getmancev.html%20) (accessed 02 June 2023).
3. Kreatyvni industrii u I kvartali 2022 roku (statystychnyi ohliad) (2022) [Creative industries in the 1st quarter of 2022 (statistical overview)]. Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine. Available at: <https://mkip.gov.ua/news/7654.html> (accessed 02 June 2023).
4. Nikolayeva O., Onoprienko O., Taran S., Sholomytskyi Yu., Yavorskyi P. (2022) Kreatyvni industrii: vplyv na rozvytok ekonomiky Ukrainy [Creative industries: influence on the development of the economy of Ukraine]. Available at: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/04/KSE-Trade-Kreatyvni-industriyi-Zvit.pdf> (accessed 02 June 2023).
5. Pletsan H.V. (2022) Vplyv kreatyvnykh industrii na rozvytok kreatyvnykh mist v Ukraini: kulturolohichni aspekt [The influence of creative industries on the development of creative cities in Ukraine: cultural aspect]. *Creative space*, no. 9, pp. 51–54. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krpr_2022_9_23 (accessed 02 June 2023).
6. Pro zainiatist naselennia (2012) [About employment of the population]: Law of Ukraine 05.06.2012 No. 5067-VI. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (accessed 25 June 2023).
7. Pro zatverdzhennia Pereliku profesii, spetsialnostei, dlia navchannia za yakymy mozhe buty vydanyi vaucher (2023) [About approval of the List of professions and specialties for which a voucher can be issued]: Order of the Ministry of Economy of Ukraine 11.04.2023 No. 2040. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0793-23#Text> (accessed 02 June 2023).
8. Pro zatverdzhennia Poriadku vydachi vaucheriv dlia pidtrymannia konkurentospromozhnosti deiakyykh katehorii hromadian na rynku pratsi (2013) [About the approval of the Procedure for issuing vouchers to maintain the competitiveness of certain categories of citizens on the labor market]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine 20.03.2013 No. 207. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2013-%D0%BF#Text> (accessed 02 June 2023).
9. Pro zakhody shchodo pidtrymky sfery kultury, okhorony kulturnoi spadshchyny, rozvytku kreatyvnykh industrii ta turyzmu (2020) [About measures to support the sphere of culture, protection of cultural heritage, development of creative industries and tourism]: Decree of the President of Ukraine 19.04.2020 No. 239/2020. Available at: <https://www.president.gov.ua/documents/3292020-34717> (accessed 02 June 2023).
10. Stan kultury ta kreatyvnykh industrii pid chas viiny – rezultaty doslidzhennia vid Ukrainskoho kulturnoho fondu ta MKIP Ukrainy (2022) [The state of culture and creative industries during the war – the results of a study by the Ukrainian Cultural Fund and the ICIP of Ukraine]. Available at: <https://ucf.in.ua/news/11082022> (accessed 02 June 2023).
11. Tymoshenko O. V., Franchuk L. A. (2022) Osnovni tendentsii ta perspektyvy rozvytku sektoriv kreatyvnoi ekonomiky v Ukraini [The main trends and prospects for the development of sectors of the creative economy in Ukraine]. *Business Inform*, no. 1, pp. 39–46. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2022_1_7 (accessed 02 June 2023).